

Adolescentie en passieprincipe

Mark Kinet

Uit:: Boerwinkel, A.R., De Bruyne, A (red)(2002), *Psychoanalyse en Passie. Over hartstocht en loutering*. Boom: Amsterdam, p 25-40.

1. Proloog

Toen ik voor het eerst in het Noorden een lezing hield over passie kwam mij een vers uit 'in Nederland', een gedicht van Slauerhoff (1978) voor de geest waarin hij er zich over beklagt dat hier nooit, neen nooit een mooie passie moord gebeurt. Of deze klacht terecht is wil ik in het midden laten maar is de passie moord niet juist het kookpunt van de passie ?

Passie moord als een oraal-kannibalistisch hoogfeest, waarbij het *object* tegelijk wordt verslonden en vernietigd ?

Volgens de media van tegenwoordig is verliefdheid louter kwestie van chemie ; moeten we de passie en a fortiori de passie moord dan beschouwen als een kwestie van *kernfusie* ? Een nucleaire reactie waarna we *the morning after* met de dichter kunnen zeggen : '*together they did lie/in the last knot love could tie*' ?

2. Ouverture

Het woordje 'passie moord' bracht *mij* alleszins onmiddellijk bij Lacans uitspraak over het Woord als de Moord op het Ding (1966 : 319) en aldus ook *linea recta* naar *das Ding* met hoofdletter, waarrond naar mijn mening de passie en dus ook deze voordracht zal draaien.

Maar wat was ook alweer dat Ding met hoofdletter ? Ik keer even terug naar een van de bekendste zinnestukjes uit de filosofie : '*das Ding-an-sich ist ein Unbekanntes*' van Kant.

Er is volgens Kant een kloof tussen *fenomenon* en *noumenon*, tussen de schijn (van woord en beeld) en het wezen. Een schilder kunstige en wereldberoemde weergave van dit statuut van het Ding is '*La trahison des images*' of '*Ceci n'est pas une pipe*' van Magritte. Wat u ziet is niet een pijp, maar het beeld van een pijp en het woord voor een pijp. Beeld en woord hebben in zekere zin *das Ding-an-sich* vermoord. Zij zijn niet *the Real Thing*.

1986 : 368). We moeten niet volharden in het volgen van het Ding tot deze volharding zich als louter dodelijk manifesteert.

We moeten trachten trouw te blijven aan ons verlangen, geschraagd door de wet van het op afstand houden van het Ding (Zizek, 1997a : 78). Het incestueuze Ding *moet* voor altijd buiten het bereik van het subject blijven.

Om te besluiten nog twee gedachten.

Ten eerste : wie zich door het passieprincipe laat leiden *gaat voor* het Ding of voor object kleine a. Als hij zich laat bijstaan door het lust- en door het realiteitsprincipe, laveert hij als Odysseus tussen Scylla en Charybdis, tussen drift en verlangen.

Het is de realiteit van de afgrond en de luchtmens waarover nogmaals Lucebert (1953) het heeft. Het is het lievelingsparcours van de kunstenaar die schuilt in elke adolescent en van de adolescent in elke kunstenaar. Kiezen zij immers niet allebei voor de passie uit principe ?

Ten tweede : als het Woord de Moord is op het Ding kunnen we de passie een poging noemen het Ding te reanimeren. Deze reanimatie moet echter bijtijds gestaakt worden, zoniet is de afloop fataal. Het enige wat voor de koppeling tussen verlangen en drift kan zorgen (Verhaeghe, 1998 : 203) is *a crazy little Thing called love*. De seksuele verhouding is immers een *mission impossible* ; er is veel liefde nodig om mild te kunnen blijven glimlachen om deze meest grandioze en *alzumenschliche* mislukking.

Literatuur

Blos, P. (1967), The second individuation process of adolescence. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 22 : 162-186.

Conrad, P. (1999), *De Metamorfose van de Wereld. De cultuurgeschiedenis van de twintigste eeuw*. Antwerpen/Amsterdam : Manteau/Anthos.

Courteaux, W. (1987). Romeo en Julia. *William Shakespeare. Verzameld Werk*. Kapellen : Pelckmans.

De Martelaere, P. (1994), *Een verlangen naar ontroostbaarheid*. Amsterdam : Meulenhoff.

De Rougemont, D. (1949), *Liefde en avondland*. Amsterdam : Uitgeversmaatschappij Holland.

Fink, B. (1997), *A clinical introduction to Lacanian psychoanalysis*. Cambridge/London : Harvard University Press.

Freud, S. (1905), Drie verhandelingen over de theorie van de seksualiteit. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Klinische Beschouwingen 1* : 49-179.

Freud, S. (1908), Infantiele theorieën over seksualiteit. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Klinische Beschouwingen 2* : 83-99.

Freud, S. (1910), Bijdragen tot de psychologie van het liefdeleven I : Over een bijzonder type van objectkeuze bij de man. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Klinische Beschouwingen 2* : 167-179.

Freud, S. (1912), Bijdragen tot de psychologie van het liefdeleven II : Over de meest verbreide vernedering in het liefdeleven. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Klinische Beschouwingen 2* : 183-198.

Freud, S. (1920), Aan gene zijde van het lustprincipe. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Psychoanalytische Theorie 1* : 93-161.

Freud, S. (1921), Massapsychologie en Ik-analyse. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Cultuur en Religie 5* : 11-94.

- Freud, S. (1930), Het onbehagen in de cultuur. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Cultuur en Religie 3* : 79-173.
- Freud, S. (1937), De eindige en de oneindige analyse. In : *Sigmund Freud – Nederlandse Editie : Klinische Beschouwingen 4* : 219-265.
- Kinet, M. (1992), Het (on)gerijm(de) van de jonge Werther. Poëzie en Adolescentie. *Mededelingen Belgische School voor Psychoanalyse 17* : 23-33.
- Kinet, M. (1996), Weerzien met... Melanie Klein. *Tijdschrift voor Psychotherapie* : 197-211.
- Kinet, M. (1998), Nazomernachtdroom : de puber over tijd. In N. Vliegen & P. Meurs (red.), *Het voorjaarsontwaken* : 65-79. Leuven/Apeldoorn : Garant, 1998.
- Lacan, J. (1966). *Ecrits*. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1994). *Le Séminaire livre IV. La relation d'objet*. 1956-1957. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1998). *Le Séminaire livre V. Les formations de l'inconscient*. 1957-1958. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1986). *Le Séminaire livre VII. L'éthique de la psychanalyse*. 1959-1960. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1991). *Le Séminaire livre VIII. Le transfert*. 1960-1961. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1973). *Le Séminaire livre XI. Les quatre concepts fondamentaux de la psychanalyse*. 1964. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1991). *Le Séminaire livre XVII. L'envers de la psychanalyse*. 1969-1970. Paris : Seuil.
- Lacan, J. (1975). *Le Séminaire livre XX. Encore*. 1972-1973. Paris : Seuil.
- Lesourd, S. (1994), *Adolescences... Rencontre du féminin*. Saint-Agne : Erés Ramonville.
- Lucas, J. (2000), Lacan and language : the dialectic of das Ding. *Clinical Studies : International Journal of Psychoanalysis, Vol. 5, Number 2, Fall 2000*.
- Lucebert (1953), *Van de afgrond en de luchtmens*. Amsterdam : Bezige Bij.
- Lucebert (1974), *Verzamelde Gedichten*. Amsterdam : Bezige Bij.
- Meurs, P. en Vliegen, N. (red.) (1998), *Het Voorjaarsontwaken*. Leuven/Apeldoorn : Garant.
- Moyaert, P. (1991), Fenomenologie van de eros. In H. Bleijendaal, J. Goud & E. van Hove (red.), *Emanuel Levinas over psyche, kunst en moraal* : 33-45. Baarn : Ambo, 1991.
- Moyaert, P. (1994), *Ethiek en sublimatie*. Nijmegen : Sun.
- Moyaert, P. (1998), *De mateloosheid van het christendom*. Nijmegen : Sun.
- Nasio, J. -D. (1992), *Cinq leçons sur la théorie de Jacques Lacan*. Paris : Rivages.
- Nietzsche, F. (1983), *Afgodenschemering of hoe je met de lezer filosofeert*. Bussum : Het Wereldvenster.
- Nobus, D. (1997), Theorising the comedy of sexes : Lacan on sexuality. In B. Burgoyne & M. Sullivan (ed.), *The Klein-Lacan dialogues* : 105-124. London : Rebus Press, 1997.
- Paglia, C. (1992), *Het Seksuele Masker. Kunst, seksualiteit en decadentie in de westerse beschaving*. Amsterdam : Prometheus.
- Person, E. S. (1989), *Dreams of love and fateful encounters*. New York : Penguin.
- Slauerhoff, J. (1978), *Alleen in mijn gedichten kan ik wonen*. Amsterdam : Nijgh en Van Ditmar.
- Stevens, A. (1998), Incidence clinique de la puberté. *Zigzag. Bulletin de l'ACF-Belgique*, 8 : 56-60.
- Thys, M. (1995), De fascinatie voor incest. In M. Thys & R. Vermote (red.), *Trauma en Taboe* : 85-116. Leuven/Apeldoorn : Garant, 1995.
- Van Bouwel, L. (2000), Bijna doodgaan aan niet kunnen sterven van liefde. *Mededelingen Belgische School voor Psychoanalyse 28 bis* : 33-48.
- Verhaeghe, P. (1994a), Psychotherapy, psychoanalysis and hysteria. *The Letter. Lacanian Perspectives on Psychoanalysis, 4, Autumn 1994* : 47-68.

- Verhaeghe, P. (1994b), *Klinische psychodiagnostiek vanuit Lacans discours Theorie*. Gent : Idesça.
- Verhaeghe, P. (1995), Neurosis and Perversion : Il n'y a pas de rapport sexuel. *Journal of the Centre for Freudian Analysis and Research*, 6, Winter 95 : 39-63.
- Verhaeghe, P. (1996a), *Tussen hystérie en vrouw*. Leuven/Amersfoort : Acco.
- Verhaeghe, P. (1996b), The Riddle of Castration Anxiety : Lacan beyond Freud. *The Letter. Lacanian Perspectives on Psychoanalysis*, 6, Spring 1996 : 44-54.
- Verhaeghe, P. (1997), The crucial problems : the end of treatment, transmission and institutionalisation. *The Letter. Lacanian Perspectives on Psychoanalysis*, Spring 1997 : 117-122.
- Verhaeghe, P. (1998), *Liefde in tijden van eenzaamheid*. Leuven/Amersfoort : Acco.
- Verhaeghe, P. (1999a), Subject and Body : Lacan's struggle with the Real. *The Letter. Lacanian Perspectives on Psychoanalysis*, 17, Autumn 1999 : 79-119.
- Verhaeghe, P. (1999b), Social bond and authority : everyone is the same in front of the law of difference. *Journal for The Psychoanalysis of Culture and Society*. Oct. 99
- Vestdijk, S. (1960), *De glanzende kiemcel*. Amsterdam : Nijgh en Van Ditmar.
- Zizek, S. (1992), *Enjoy your symptom !* London/New York : Routledge.
- Zizek, S. (1994), *The Metastases of Enjoyment*. London/New York : Verso.
- Zizek, S. (1996), *Schuins beziend*. Amsterdam/Meppel : Boom.
- Zizek, S. (1997a), *Het subject en zijn onbehagen*. Amsterdam/Meppel : Boom.
- Zizek, S. (1997b), *The plague of fantasies*. London/New York : Verso.